

Alice Bah Kuhnke: Tal vid riksdagens minnesstund för Förintelsens offer

Talare

Alice Bah Kuhnke
Kultur- och demokratiminister

Datum

27 januari 2016

Plats

Stockholm

Ärade ledamöter av Sveriges riksdag, ärande överlevare, gäster, vänner, Att vara människa är något allvarligt. De konsekvenser som vårt handlande och vår passivitet får för andra människor kan vara skillnaden mellan liv och död. Detta är det vi ytterst är här för att påminnas om idag. Som människa och Sveriges kultur- och demokratiminister är det viktigt att få minnas och påminnas om det värsta brottet i mänsklighetens historia. Det var inte särskilt länge sedan det hände, den bottenlösa grymhetens överlevare finns med oss här idag. Det är mindre än en mansålder sen och det är mer än ett minne, det är en levande erfarenhet. Det är levande erfarenhet som min vän Emerich Roth lågmält, kortfattat, sorgset och samtidigt konstaterande beskrev för mig när vi stod överrälsen framför portarna till Auschwitz. Han beskrev hur lägervakterna hadetvingat honom att slå i spikar i rälsen som tog tågen ända in i lägret. De som mött den grymhet som vi idag har svårt att se som mänsklig sitter här bland oss. Deras hud bär känslan från utsattheten. De minns fortfarande doften av hatet, och sorgen finns i deras kroppar. Det är i sanning inget minne, det är en levande erfarenhet. En levande erfarenhet som har blivit tilldel av deras barns och barnbarns erfarenheter. Det är en levande erfarenhet i mina vänner och i mina vänners små barn som utanför förskolan möts av beväpnade vakter som ska skydda dem från hatet. Det var människohjärnan som skapade Förintelsen. Det var människohanden som drev miljontals judar och hundratusentals romer idöden. Det var människor som var de vakter som pekade mot röken från skorstenarna i Auschwitz, som svar när barnen i lägret frågade efter sin mammor. Det var människor som förföljde och lät sitt hat flöda över homosexuella, människor med funktionsnedsättningar och politiskameningsmotståndare. Det var människor, sammansatta av samma delar som alla vi är, som skapade detta. Det är hög tid att vara mycket tydlig. Det finns ingen tid att linda in ord eller förmildra beteenden. Vi är alla kapabala till att vara en del av det mest fruktansvärda. Psykologin påminner oss om faran i att inte erkänna det som vi inte vill kännas vid i oss själva. Det vi föraktar, det vi inte vill

se. Vår svaghet, ensamhet och vår rädsla för att väcka andra människors förakt. Det vi inte vill se hos oss själva lägger vi gärna hos dem vi inte känner, defrämmande, de som inte är som vi. Den norska författarinnan Marte Michelet, som i dagarna publicerar en grundlig beskrivning av hur nazismen fick fäste i Norge, menar att impulsen att rensa bort det främmande ligger näratill hands hos alla människor. Vi tänker att bara vi tar bort det som är främmande och annorlunda så blir allt bra för oss som är kvar. Vi vet att det inte är så. Ändå tenderar mänskligheten att gång på gång att välja den vägen. Vårt förnuft säger oss; det får aldrig hända igen! Men lika ofta frågar vi oss; hur kunde det hända? Hédi Fried, som såg andra världskriget växa fram och pågå under hennes ungdomsår, säger det klokt: "Kan någon säga när någonting börjar? Sandkorn läggs till sandkorn, och innan man vet ordet av ligger det en sandhög framför en". Som politiker är jag full av självvrannsakan. Varför ser det ut som det gör i Europa idag? Många länder har ju egentligen helt nyligen frigjorts från diktaturer. Varför blåser hatets vindar genom Europa igen? Vad var det som gjorde att de första sandkornen lades framför oss och vad var det vi inte såg? Några av svaren kanske finns hos dem vars berättelse sällan hörs. De som tystnade vid matbordet inför frågan om varför de inget gjorde, när hatet kom rullande över Europa under 1930-talet. De som lämnade livet med skammen att de inget gjort för att hindra mörkret från att ta över. Vad tänkte de, vad kände de och varför gjorde de ingenting? Jag vill inte tro att vi en dag ska bli skyldiga våra barn svaret på den frågan. Ansvar ligger därför tungt på våra axlar att inte enbart välja bort hatet, utan att också aktivt välja medkänslan och kärleken. Att våga och orka se – att det jag ser hos främlingen och som skrämmer mig – finns även hos mig. Alla människors lika värde. Alla människor har samma värde. Vi känner igen formuleringarna, de ligger lätt i munnen, det låter enkelt och bra. Men vad betyder det egentligen? Hur ska vi få våra barn att förstå vad det faktiskt innebär, i konkreta handlingar, i ett vardagligt liv? Hur förklarar vi skillnaden mellan respekt och kärlek, för våra barn? För oss själva? Nej, vi måste inte älska alla, men mänsklig samvaro kräver respekt för den andre. Varje enskild individs dagliga handlande avgör vilket samhälle vi har. Den lösning som vissa politiker serverar verkar så enkel: om vi bara rensar bort, förändrar, rätar in, så blir allt bra. Det är lätt att dras med, att längta efter trygghet, till vilket pris som helst när världen kränger. Men vi vet hur det blir när mörkret får styra, till sist går ingen fri. När friheten inte gäller vissa, då gäller den tillsyvende och sist ingen. Där man tror att tryggheten väntar, lurar död, ensamhet och hat. Den svenske psykoanalytikern Ludvig Igra skriver i sin bok "Den tunnahinnan mellan omsorg och grymhet" att "vi måste vara och en av oss finna medkänslans

stilla ton i vårt inre, och vara medvetna om hur lätt den kan övertygas, förstummas och dövas. Till det bidrar vi också själva. "Den här tonen vibrerar av allvaret i att vara människa. Medveten om att våra handlingar kan avgöra en annan människas öde. Att förmågan att fatta beslut är det som gör oss till människor. Men samma ton är också källan till kraft och kärlek, vår förmåga att finnas till för varandra och på så sätt åstadkomma det vi kanske aldrig trodde var möjligt. Idag minns vi det värsta brottet i mänsklighetens historia, Förintelsen. Vi har hört överlevnadsberättelser, vi har hört vad den yttersta konsekvensen är. Ansvar vilar tungt på våra axlar, ansvar för att det aldrig får ske igen. Tack!

Taggar

2010-tal, 2016, Förintelsens minnesdag, Kvinna, Miljöpartiet, Minnestal

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/alice-bah-kuhnke-tal-vid-riksdagens-minnesstund-for-forintelsens-offer>